Culemborg

Netcongestie Culemborg

Plan van aanpak

2026

Auteurs: Martijn Messing, Maaike de Lange

Inhoudsopgave

1 Aanleiding, urgentie en ontwikkelingen 3
1.1. Congestie op verschillende niveaus 3
1.2. Juridische ontwikkelingen 5
1.3. Welke conclusies kunnen we trekken 5
2 Doelstelling 2026 7
3 Invulling plan van aanpak/wat gaan we doen? 8
3.1. Buurtaanpak 10
3.2. Netbewust Wonen 10
3.3. Netbewust Werken 13
3.4. Slim Laden 15
4 Organisatie en governance 17
5 Financiën en middelen 18
6 Risico's en beheersmaatregelen 19
7 Communicatie en participatie 20
8 Monitoring en evaluatie 21
9 Bijlagen 22
Bijlage I: Samenvatting nieuwe wetten, netcodes, prioriteringskader 22
Bijlage II: Communicatiestrategie netcongestie gemeente Culemborg 24
Bijlage III: Actie & projectenoverzicht aanpak netcongestie 29

1 Aanleiding, urgentie en ontwikkelingen

Op 15 mei 2025 vond er een technische sessie voor raadsleden plaats in het kader van netcongestie. Op dat moment zijn raadsleden geïnformeerd over de situatie voor onderstation Culemborg. Toen al was duidelijk dat het nodig is om een plan van aanpak op te stellen rondom netcongestie. Deze is toen ook toegezegd.

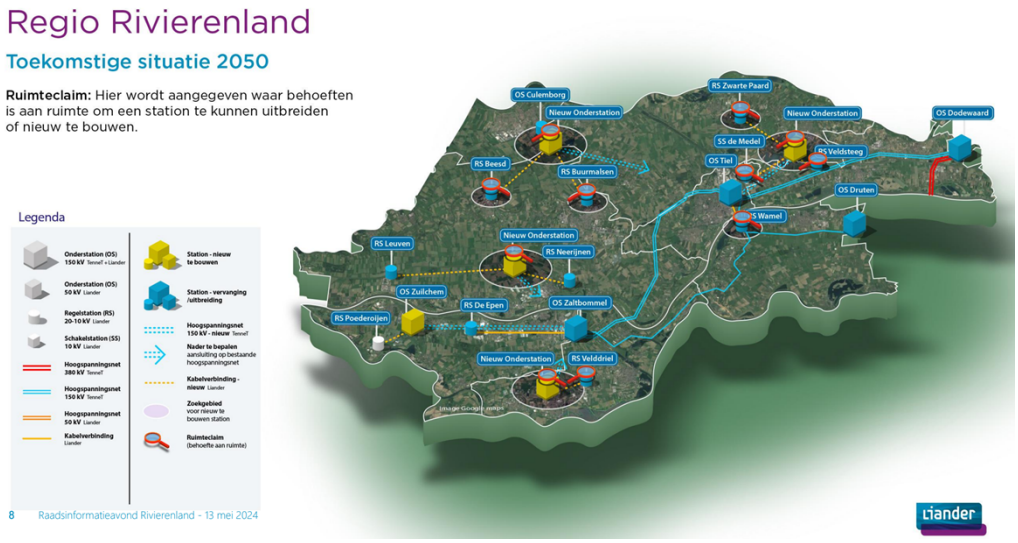
In de afgelopen maanden volgden ontwikkelingen elkaar zeer snel op. Zo werd bekend dat de verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnet door TenneT niet in 2029 gerealiseerd zal zijn, maar pas in 2035 of mogelijk nog later. Dit betekent dat we een nog langere periode moeten overbruggen met de huidige capaciteit. De inschatting is dat we de grenzen van het onderstation Culemborg ruim voor de uitbreiding bereiken. Deze ontwikkelingen maken de noodzaak voor een congestieaanpak nog nadrukkelijker duidelijk.

Hoe langer het duurt voordat de uitbreidingen van TenneT gereed zijn, hoe eerder Liander al beperkingen moet gaan opleggen aan nieuwe ontwikkelingen om te zorgen dat ze de periode tot uitbreiding kunnen overbruggen. In deze periode zal de individuele stroomvraag per huishouden namelijk blijven groeien (laden, elektrisch koken et cetera). Het opleggen van deze beperkingen heeft grote gevolgen voor de opgaven die we als gemeente hebben.

Als we geen stappen nemen is het voor bedrijven niet mogelijk zich te vestigen of uit te breiden, zit er al snel een limiet aan de hoeveelheid woningen die we kunnen realiseren en stagneert de energietransitie. Door te zorgen dat we slim omgaan met de beschikbare capaciteit kunnen we nog wel invulling kunnen blijven geven aan de woningbouwopgave. Door met bedrijven te zoeken naar slimme manieren om samen te werken of goede oplossingen achter de meter, zijn er nog wel mogelijkheden voor bedrijven in Culemborg en zorgen we dat we onze economie ondersteunen. Als we willen zorgen dat Culemborg niet stil komt te staan voor tien of meer jaar is het noodzakelijk om actie te ondernemen.

1.1. Congestie op verschillende niveaus

Niveau 1: TenneT – transportnet
Het transportnet in de regio Flevoland Gelderland Utrecht (FGU) moet uitgebreid worden. In de regio Rivierenland zijn 4 nieuwe 150KV stations voorzien die samen gevoed moeten worden door een nieuw te bouwen 380KV station (of anders).

Bron: Liander

Realisatie van deze uitbreiding is voor Culemborg zeer belangrijk, deze schuift echter op voorbij 2035. Tot die tijd moet er gewerkt worden met de capaciteit van het Onderstation Culemborg.

Dit betekent ook dat de huidige capaciteit van het transportnetwerk van TenneT door autonome groei (elektrificatie van individuele huishoudens) met de tijd steeds schaarser wordt. Aan de hand van een zogenaamde winterpiekmeting wordt deze capaciteit jaarlijks gemonitord. De uitslag kan inhouden dat TenneT aanvullende maatregelen noodzakelijk acht. De details van de winterpiekmeting 2025 zijn op dit moment nog niet bekend.

Niveau 2: Onderstation Culemborg – OS Culemborg

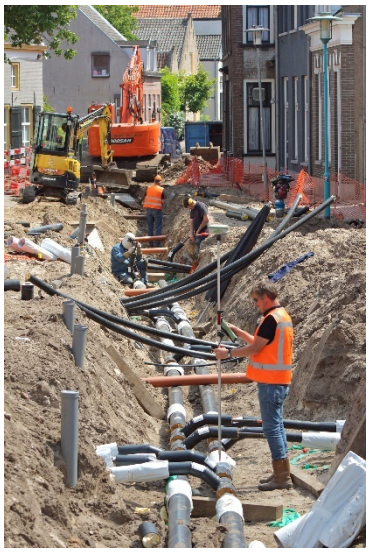
Dit 50KV station voedt de gemeenten Culemborg – Buren en West-Betuwe en een klein stukje Tiel. De capaciteit van dit station is niet voldoende om de tijd tot uitbreiding van het bovenliggende netvlak (TenneT >2035) te overbruggen.

Een exacte datum is door Liander niet te noemen omdat die afhankelijk is van erg veel variabelen. Duidelijk is inmiddels wel dat er voor de realisatie van ambities van de gemeenten in het voedingsgebied bij doorwerken op de oude voet niet voldoende ruimte zal zijn.

Het 50KV station is gesitueerd in de oksel van de Rijksstraatweg en de Provinciale weg.

De Gelderlander: Slimmer bouwen in westelijke Betuwe, anders loopt elektriciteit daar 'als eerste vast' – 29 september 2025

Niveau 3: Laag- en middenspanning distributie - netwerk in de stad

Figuur 1: Hier Klimaatabonnement

Ook in de wijken en buurten ontstaat congestie, in kabels en in transformatoren. Wachttijden voor nieuwe aansluitingen lopen op naar 1 tot 3 jaar. Het kan daardoor voorkomen dat projecten niet op tijd aangesloten worden en er zullen vaker storingen door overbelasting zijn.

Liander doet er alles aan om leveringszekerheid te borgen. Het in stand houden en verzwaren van het bestaande net vragen erg veel van de beschikbare capaciteit in mensen en materialen bij Liander. Hierdoor lopen de wachttijden voor nieuwe aansluitingen op.

1.2. Juridische ontwikkelingen

Vanaf 1 januari 2026 treden meerdere nieuwe wetten en regels in werking die steeds meer (juridisch) handelingsperspectief in de omgang met netcongestie moeten geven.

Naast de stapsgewijze invoering van de Energiewet en de Wet Collectieve Warmte (hierna WCW) vanaf 1 januari 2026 voert de ACM Autoriteit Consument en Markt doorlopend congestiemaatregelen door. Via een nieuw prioriteringskader voor netbeheerders, wordt de volgorde van toekenning van transportcapaciteit op het elektriciteitsnet geregeld. Het vervangt het oude principe van *first come first served* door maatschappelijke prioritering. Nieuwbouw komt bijvoorbeeld na veiligheid en onderwijs, en congestieverzachters gaan voor. Hiermee wordt ook een wachtlijst voor kleinverbruik aansluitingen (niet woningbouw) ingevoerd. Het kader is nog een ontwerp, eind 2025 wordt het definitieve kader verwacht. En als laatste hebben de provincies in de FGU-regio het voornemen om eind 2026 via de omgevingsverordening netbewust bouwen verplichtend te maken voor alle nieuwbouwprojecten. Daarmee wordt een gelijk speelveld voor alle bouwprojecten gecreëerd.

We verwijzen u naar bijlage I bij dit plan voor een korte toelichting op de verschillende wetten, codes en kaders.

Uit de ontwerpwetten, netcodes en andere voornemens blijkt duidelijk dat gemeenten ook een (belangrijke) rol krijgen, maar welke rol precies is nog niet duidelijk.

1.3. Welke conclusies kunnen we trekken

- De netschaarste neemt toe. Iedereen krijgt er de komende jaren toenemend mee te maken. Inwoners, ondernemers, instellingen en de gemeente zelf in haar bedrijfsvoering, door nieuw te vormen beleid en de uitvoering daarvan portefeuille breed.
- Vanaf 2026 worden stapsgewijs veel nieuwe wetten en regels ingevoerd die vertaald moeten worden naar lokaal beleid, netbewuste werkwijzen en ook rolneming van de gemeente.
    - Vanwege de gemeenteraadsverkiezingen dient het plan van aanpak 2026 daarom te voorzien in een proces waarin ook kaderstelling en programmavorming met de nieuwe raad en college wordt ingevuld.

- Netcongestie raakt alle domeinen, de aanpak moet in samenhang worden gezien.
- De impact die netcongestie heeft/ kan hebben is groot. Een impactanalyse is noodzakelijk als input voor de aanpak in 2026.
    - Samen met de gemeenten Buren en West-Betuwe is afgesproken deze impactanalyse Q4 2025 uit te voeren, de resultaten komen te laat om ze al in dit stuk op te nemen.
- Het is nog erg vaag welke rolneming precies bij de gemeente past en welke rol juist niet. Om de rolneming scherp te krijgen is een goede samenwerking met Liander noodzakelijk.

2 Doelstelling 2026

Het doel van de uitvoering van dit plan van aanpak is te komen tot een meerjarige aanpak in de vorm van het omgevings-programma ***Energiesysteem*** eind 2026. De raad krijgt daarvoor een startnotitie.
Dit doel is te bereiken door:

1. Het verwerken van de nieuwe wetten & regels naar bijbehorende werkwijzen voor netbewust:
    a. Wonen: nieuwbouw, bestaande bouw en warmte.
    b. Werken: Pavijen – binnenstad en buitengebied ondernemers.
    c. Laden & Slim laden voor iedereen.

    En binnen deze thema's te werken aan decentrale energieoplossingen als opwek, opslag en de inzet van regelbaar vermogen voor opvang netcongestie (zie ook GEIS plan Gelderse Energie Infrastructuur provinciaal).
2. Het opstarten van meerdere, voor aanpak netcongestie, kansrijke projecten in samenwerking met partners in de stad. Hierna te noemen sleutelprojecten.
3. De bijbehorende organisatie op orde te brengen onder andere door te werken aan kennisontwikkeling.
4. Het inrichten van een proces voor informatieverstrekking, kaderstelling en besluitvorming voor de nieuwe raad en college.

De Wet Collectieve Warmte (WCW) verplicht gemeenten om eind 2026 een warmteprogramma vast te stellen. Het plan is deze verplichting te gebruiken voor het vaststellen van een breder programma ***energiesysteem***. Netbewust verwarmen is immers een onderdeel van een groter geheel.

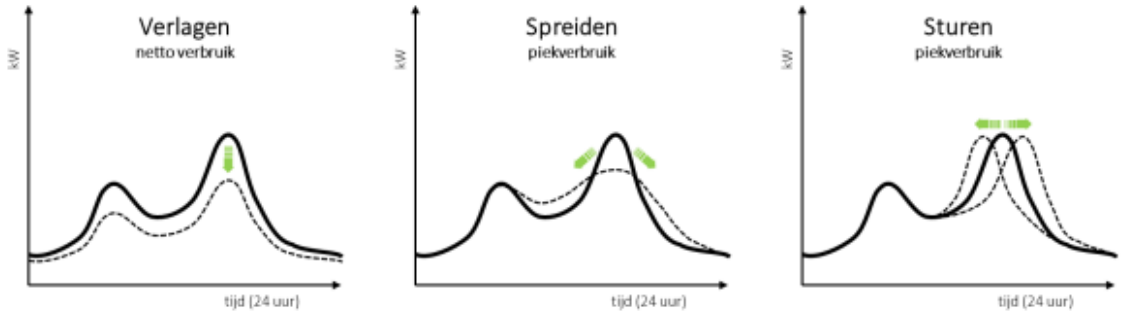
Er zijn 2 subdoelen:

a) Voorbereid zijn als TenneT of Liander aanvullende maatregelen moet nemen door toenemende schaarste.
b) Samenwerking in de regio organiseren, onder andere om efficiënt om te kunnen gaan met schaars beschikbare kennis en financiële middelen.

3 Invulling plan van aanpak/wat gaan we doen?

Dit plan richt zich op de periode 2026. De resultaten van uitvoering van dit plan van aanpak geven input aan een meerjarig programmavoorstel ‘energiesysteem’.

De basisprincipes die horen bij een aanpak netcongestie zijn in deze drie grafieken te vangen.

Figuur 1: Effect van netbewust bouwen op het verbruiksprofiel van woningen.

Bron: Netbeheer Nederland

We leren van goede voorbeelden elders. Zo loopt de gemeente Utrecht drie jaar op ons voor. Het is weliswaar een grote stad, de uitdagingen en de oplossingsrichtingen zijn gelijk.

Hieronder drie plaatjes uit de presentatie van de gemeente Utrecht aan de gemeenten Culemborg Buren en West Betuwe van afgelopen september:

Utrechtse inzichten

- Zonder stroom valt alles stil.
- Er is minder capaciteit over dan je denkt.
- Netcongestie is niet tijdelijk.
- Resterendecapaciteit nog zo efficiënt en maatschappelijk mogelijk gebruiken.
- Samenwerking en governance essentieel, probleem te groot voor gemeente alleen
- Gemeenten zijnmede-verantwoordelijkvoor netbewuste & congestieoplossingen
- Deze oplossingen versnellen de weg richting het Energiesysteemvan de Toekomst

Voor uitvoering van dit onderliggende plan van aanpak kiezen we voor een programmatische aanpak geïnspireerd op de aanpak van de gemeente Utrecht en andere gemeenten die ons voorgingen. We kiezen voor de volgende aandachtsgebieden:

- Buurtaanpak – Uitbreiding van het netwerk LS/MS in de stad.
- Netbewust Wonen.
- Netbewust Werken.
- Netbewust & Slim Laden.

Op de thema's Wonen – Werken – Laden starten we sleutelprojecten. Dit zijn projecten die een deeloplossing kunnen zijn voor netcongestie en potentieel schaalbaar zijn en/ of een bredere gebiedsontwikkeling kunnen starten. Hierin leren we om te gaan met decentrale opwek, opslag en inzet regelbaar vermogen.

Via samenwerking in de regio en directe contacten met provinciale en landelijke overheid werken we aan beïnvloeding van beleid. Per aandachtgebied bespreken we hieronder:

- Ontwikkelingen
- Uitdagingen voor de gemeente
- Acties/ projecten

3.1. Buurtaanpak

Ontwikkelingen:
In de stad verzwaart Liander het distributienetwerk (laag- en midden spanning) wijk voor wijk, buurt voor buurt. Dit heet de buurtaanpak.

Uitdagingen voor de gemeente:
Eén op de twee/ drie straten in Culemborg moet hiervoor in de toekomst open. Om het werk soepel te laten verlopen is een goede samenwerking met Liander nodig. Liander sluit voor de Buurtaanpak overeenkomsten met gemeenten.

Acties/ projecten:
De eerste buurtaanpak in Culemborg wordt nu voorbereid. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst in voorbereiding. Het betreft de buurt Dijkzicht/ Molenzicht (Goilberdingen Oost). In 2026 bereiden we de noodzakelijke buurtaanpakken elders voor.

3.2. Netbewust Wonen

Binnen netbewust wonen vallen:
- Netbewuste nieuwbouw
- Bestaande gebouwde omgeving
- Warmte

3.2.1 Netbewuste nieuwbouw

Ontwikkelingen:
- De FGU-provincies bereiden de invoering van een netbewuste nieuwbouw norm - in de omgevingsverordening - voor. Deze wordt eind 2026 verwacht. Hiermee wordt een gelijk speelveld voor alle nieuwbouwprojecten gecreëerd.
- De maximale aansluitwaarde voor nieuwbouw wijzigt door de inwerkingtreding van het ontwerp prioriteringskader. In het ontwerpkader is sprake van 3x35A. Dit houdt in dat voor grotere projecten, utiliteit, winkels, maatschappelijk vastgoed, de algemene voorzieningen in wooncomplexen en laadpalen, decentrale oplossingen noodzakelijk worden. Deze krijgen anders geen aansluiting.
- Nieuwe contractvormen, ook voor nieuwbouw, zoals het werken met een buurtbudget, worden voorbereid.

Uitdagingen voor de gemeente:
- Op de korte termijn (1-3 jaar) kunnen grotere projecten met meer dan alleen woningen erin, zoals Stationskwartier, niet gerealiseerd worden zonder pilotstatus. Vanaf 2028 worden nieuwe aansluitregels verwacht waarmee meer decentrale oplossingen mogelijk worden zonder pilotstatus.
- Woningbouwprojecten die te maken krijgen met de energieprestatienorm vanaf begin 2027 moeten worden aangepast aan de nieuwe regels. Voor woningbouw die hinder ondervindt van het nieuwe prioriteringskader van de ACM moeten oplossingen gezocht worden.

- Als gevolg van het nieuwe prioriteringskader kan de gemeente aan Liander via een bestuurs-verklaring motiveren welke projecten ze wil prioriteren.

Acties/ projecten:

- Alle projecten die in de gemeentelijke planning zitten worden doorgenomen en waar nodig en mogelijk aangepast aan de nieuwe regels.
    - Dit vraagt ook werken aan kennisontwikkeling intern en extern, via omgevingstafels bijvoorbeeld.
- Een gevolg van de aankomende provinciale verordening kan zijn dat er bodem-energieplannen gemaakt moeten worden voor de optimale benutting van de ondergrond. Ook bij collectieve warmte is ordening van de ondergrond via een bodemenergieplan wenselijk. Dit in 2026 verder uit te werken.
- Stationskwartier als gebiedsontwikkeling wordt voor Liander mogelijk een pilot buurtbudget. De overeenkomst hiertoe wordt eind 2025 gesloten. Zie toelichting sleutelproject hieronder.
- Er wordt uitgezocht hoe om te gaan met de bedoelde bestuursverklaringen die nodig zijn voor het prioriteren van projecten. Omdat ook de andere gemeenten in het gebied hiermee te maken krijgen, wordt hiervoor afstemming gezocht in de regio.

Sleutelproject Stationskwartier:

Werken met een buurtbudget wil zeggen dat je een begrensd vermogen toegezegd krijgt van Liander voor een bepaald gebied. Binnen dat gebied mag aangesloten worden wat nodig is met de restrictie dat de som van de aansluitingen niet boven het toegekende buurtbudget uitkomt. Door middel van slimme buurtoplossingen, zoals batterijen en energiemanagement, kan op deze manier veel meer aangesloten worden (woningen en utiliteit) dan wanneer we voor alle ontwikkelingen in het Stationskwartier los een aansluiting aanvragen. Op die manier is er ook geen mogelijkheid om utiliteit mee te nemen. Met een buurtbudget is het ook mogelijk om utiliteit aan te sluiten terwijl het totale gevraagde piekvermogen zelfs lager is dan traditioneel aansluiten. Het idee is dat het buurtbudget in de nabije toekomst een standaardproduct wordt voor netbeheerders. Via pilots, waarvan Stationskwartier er een kan worden, wordt in de praktijk geleerd.

Eind augustus 2025 is een handreiking netbewust nieuwbouwconcepten gepubliceerd. Deze kan gezien worden als leidraad voor netbewust bouwen voor woningen.

3.2.2 Bestaande gebouwde omgeving

Ontwikkelingen:

- Alle huishoudens krijgen te maken met de gevolgen van netcongestie. Allereerst door het stijgen van de netbeheerderskosten naar € 471,14 in 2026. Dit is een verdubbeling sinds 2019. Voor de komende 10 jaar is nog een keer een verdubbeling te verwachten. Door het invoeren van dynamische nettarieven vanaf 2027 gaan huishoudens die veel stroom op piekmomenten gebruiken extra betalen. Huishoudens die de piekmomenten vermijden, krijgen een voordeel. Er komt ook een NEN-normering voor warmtepompen waardoor ze beter regelbaar worden om piekmomenten te vermijden.
- Vanaf 2028 wordt ETS2 ingevoerd, dit betekent dat er meer belasting betaald moet worden voor het gebruiken van onder andere aardgas. Dit kan € 100 per huishouden met een gasverbruik van 1.000 m3 extra gaan kosten. Dit zal een extra prikkel geven om via een warmtepomp of airco te gaan verwarmen. Dit terwijl het advies van Liander nu is om voorlopig voor de hybride route (gas + warmtepomp) te kiezen om piekverbruik te vermijden.

- Vanaf 2027 wordt het salderen afgeschaft. Als de opgewekte stroom niet gelijk verbruikt wordt is deze straks niks meer waard. Huishoudens die achter de meter slimme maatregelen kunnen doorvoeren, zoals het plaatsen van een batterij met HEMS (home energy managementsystemen) kunnen de woonlasten beter beheersen. Huishoudens met een smallere beurs lukt dat moeilijker. Scenario analyses via AI leren dat dit forse verschillen in woonlasten kan opleveren, dit raakt vooral huishoudens met een smalle beurs negatief.

Uitdagingen voor de gemeente:

- Energiearmoede kan toenemen.
- Piekverbruik van stroom kan toenemen door conversie van aardgas naar stroom. Dat versnelt mogelijke overbelasting van het Onderstation Culemborg.

Acties/ projecten:

- Mogelijk dat slimme buurtoplossingen, zoals een fysieke of virtuele buurtbatterij, ingezet kunnen worden om via buurtenergiemanagement aan kostenbeheersing en netbewust wonen te werken voor de hele buurt. In de energiewet die per 1 januari 2026 ingaat, is de energiegemeenschap voor energiedelen opgenomen. Deze lokale, not for profit, samenwerking kan het beheer van de buurtoplossingen op zich nemen. Zie voor de beoogde positieversterking van energiegemeenschappen de Kamerbrief van 29 september jongstleden. Via de opstart van een sleutelproject Buurtbatterij/ Energiegemeenschap met Vrijstad Energie worden de mogelijkheden voor Culemborg onderzocht. Aan een energiegemeenschap kunnen ook ondernemers (klein MKB) en huurders van bijvoorbeeld Kleurrijk Wonen meedoen.
- Voor het programma Energiesysteem, het verplichte onderdeel warmteprogramma, moet in 2026 een evaluatie van de Transitievisie Warmte 2021 gemaakt worden samen met een analyse van de gebouwde omgeving en te stellen besparingsdoelen voor de jaren na 2026. We kijken hier breder dan alleen isolatie maar nemen ook de warmteafgifte en netbewust wonen mee in de analyses en doelen.
- Met de partners in de stad wordt samengewerkt om via communicatie netbewust wonen en werken onder de aandacht te brengen.

Sleutelproject Buurtbatterij/ energiegemeenschap:

Samen met Vrijstad Energie, die daarbij wordt ondersteund door Energie Samen Rivierenland doen we onderzoek naar haalbaarheid en schaalbaarheid van buurtoplossingen. Zie voor inspiratie de volgende voorbeelden:

- https://loenenenergie.nl/de-centrale/
- https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/in-het-amsterdamse-sporenburg-helpen-bewoners-netcongestie-tegen-te-gaan/
- https://www.local4local.nu/pilot/zuidenwind/

We onderzoeken in dit project de haalbaarheid van de inzet van een buurtbatterij, dan wel in fysieke vorm via één grote batterij in de buurt dan wel in een virtuele vorm waarbij meerdere batterijen bij mensen thuis samenwerken alsof ze één buurtbatterij zijn. We doen ook de kennis op over de rechtsvorm energiegemeenschap, die daarbij past en zoals deze is bedoeld in de energiewet. We krijgen bij het toepassen van batterijen wel te maken met de mogelijke dubbele heffing van energiebelasting waarvoor in 2026 nog geen oplossing verwacht wordt. Minister Hermans heeft onlangs gezegd op korte termijn geen oplossing hiervoor te voorzien. Er zal landelijk wel een oplossing gevonden moeten worden voordat salderen definitief stopt. Een buurtbatterij in de fysieke vorm heeft mede hierdoor nu nog geen rendabele businesscase maar mogelijk dus wel in 2027.

3.3. Collectieve warmte

Ontwikkelingen:

- Liander adviseert om hybride (combinatie met gas) te werken. Ook bij collectieve warmteprojecten, om piekverbruik van stroom te voorkomen.
- In het algemeen kan gesteld worden dat het vervangen van aardgasverbruik voor verwarming door elektriciteit de netcongestie in Culemborg verergert.
- In het ontwerp prioriteringskader komt de aansluiting van collectieve warmtesystemen op hetzelfde niveau als woningbouw (categorie 3).
- Kleurrijk Wonen heeft de gemeente aangegeven de focus van investeringen bij nieuwbouw en grootschalige renovatie van bestaande woningen nagenoeg stil te leggen. Voor haar woningen in collectieve warmte projectgebied wil Kleurrijk Wonen een uitzondering maken mits daar toegewerkt wordt naar een ZLT net – Zeer Lage Temperatuur – waarbij naast warmte ook koeling meegenomen kan worden.

Uitdagingen voor de gemeente:

- Bij het prioriteren van projecten kan de aansluiting voor collectieve warmte in de bestaande gebouwde omgeving in concurrentie komen met nieuwbouw. Dat geeft binnen de portefeuilles mogelijk een tegengesteld belang, een uitdaging waar we in 2026 mee om moeten leren gaan.
- De twee collectieve warmte initiatieven Warm Molendijkzicht en Warm Westerkwartier, en toekomstige andere bewonersinitiatieven, hebben duidelijkheid voor uitvoering nodig. Die duidelijkheid is door netcongestie nog niet te bieden.
    - De aangepaste strategie van Kleurrijk Wonen vraagt mogelijk bijstelling van de plannen in Warm Westerkwartier.

Acties/ projecten:

- Het is van belang de positieve energie van betrokken bewoners bij de warmte initiatieven vast te houden. Daarom intensiveren we de samenwerking met beide warmte initiatieven en Kleurrijk Wonen in 2026 om te komen tot een afgestemde aanpak die opgenomen wordt in het omgevingsprogramma energiesysteem eind 2026.
- Via de sleutelprojecten onderzoeken we de mogelijkheden voor decentrale oplossingen die ook kunnen bijdragen aan de haalbaarheid van lokale warmtenetten.

3.4. Netbewust Werken

Ontwikkelingen.

- Door de extra vertraging bij TenneT en de verdere beperkingen op aansluitingen door het nieuwe prioriteringskader worden de mogelijkheden voor bedrijven aanzienlijk minder. Zolang we congestiegebied zijn krijgen cat.4 aanvragers, waaronder alle zakelijke aansluitingen, geen prioriteit. De praktijk zal zijn dat voor deze categorie geen nieuwe aansluitingen mogelijk worden zolang er sprake is van congestie.

Dit betekent dat:

- De vestiging van nieuwe bedrijven stil zal vallen.
- Ook laadpalen, maatschappelijk vastgoed en sport geen aansluiting krijgen tijdens congestie.
- Uitbreiding bij bestaande bedrijven kan alleen via flex maatregelen achter de meter doorgaan.
- Naarmate de capaciteit van Onderstation Culemborg aan haar grenzen komt, is Liander genoodzaakt op zoek te gaan naar flexibiliteit. Dit betekent in de praktijk dat de netbeheerder grote bedrijven gaat vragen en later mogelijk zelfs verplichten, stroomverbruik of invoeding van stroom

op piekmomenten te voorkomen. Daar staat wel een vergoeding tegenover. Dit geldt nu voor bedrijven met 1MW gecontracteerd vermogen.

Uitdagingen voor de gemeente:

- De economische ontwikkeling van de gemeente staat onder druk. Dit heeft mogelijk gevolgen voor onder andere de werkgelegenheid in de stad.
- Decentrale oplossingen, zoals energiehubs, of de inzet van congestieverzachters (opslag en regelbaar vermogen) voor en achter de meter vragen van de gemeente mogelijk een rolneming en aanpassing van beleid.

Acties / projecten 2026

- In samenwerking met de ondernemersverenigingen onderzoeken wat de impact van netcongestie is op de bestaande bedrijven in Culemborg voor:
    - Grootverbruikers die te maken krijgen met verplicht afschakelen.
    - Bedrijven die willen uitbreiden en daarvoor een grotere aansluiting nodig hebben.
    - Bedrijven die willen of moeten verhuizen binnen de gemeente. We onderzoeken of die wel verplaatst kunnen worden.
- Aan de hand van de impactanalyse ondersteunen we de betreffende ondernemersvereniging (KCB en Collectief centrum Culemborg) bij het informeren van bedrijven over de inzet van flexibiliteit achter de meter. De Flex-E subsidieregeling voor 2025 liep tot 15 oktober jongstleden. Er is voor 2026 een nieuwe Flex-E regeling aangekondigd.
- Mogelijk vragen bedrijven in de toekomst vergunningen aan voor de inzet van regelbaar vermogen zoals aggregaten of gasturbines. Hiervoor moet mogelijk nieuw beleid ontwikkeld worden, dit stemmen we af in de regio zodat we in Culemborg niet het wiel aan het uitvinden zijn. In de gemeente Utrecht is hier al beleid voor ontwikkeld, we gebruiken deze ervaring.
- Het opstarten van twee sleutelprojecten:
    - We ondersteunen KCB bij het vormen van een eerste groep bedrijven die in de nabije toekomst extra vermogen nodig hebben en faciliteren hen bij het vormen van een energiehub.
    - Binnen een ander sleutelproject onderzoeken we de inzet van decentraal regelbaar vermogen in combinatie met lokale opwek en opslag.

Energiehub als sleutelproject:

Een energiehub is een energiegemeenschap van bedrijven. In dit sleutelproject wordt door KCB onderzocht welke vorm van energiehub het beste aansluit bij de behoeften van de bedrijven op Pavijen. Gestart wordt met een eerste groep bedrijven die ervoor openstaan. Via nieuwe contractvormen met de netbeheerder, zoals een zo genaamde GTO – groepstransportovereenkomst- kunnen bedrijven samen een groep vormen en kunnen ze binnen de groep ook opslag, opwek en lokaal regelbaar vermogen organiseren. Een soort van buurtbudget zoals bij Stationskwartier maar dan voor bedrijven.

In heel Nederland wordt gezocht naar oplossing voor netcongestie op bedrijventerreinen. We zorgen ervoor dat de lokale samenwerking aansluiting vindt bij de al opgedane kennis. Zie bijvoorbeeld:

- Kennisplatform energiehub
- Energie hubs Oost Nederland

Afhankelijk van de lokale mogelijkheden kan een energiehub theoretisch de vestiging van nieuwe bedrijven mogelijk maken. Dit kan belangrijk zijn voor een toekomstbestendig ondernemersklimaat. Dit project is onderdeel van de projecten die we vanuit Culemborg uitvoeren in het kader van de RegioDeal.

Decentrale energie combinatie als sleutelproject:
Nu er minstens de komende tien jaar geen extra vermogen van buiten naar Culemborg komt, is het belangrijk om te onderzoeken op welke manieren decentraal vermogen het beste gerealiseerd kan worden.

In het nieuwe prioriteringskader is de term congestieverzachter ingevoerd. Dit zijn projecten die minimaal 1.000kW vermogen beschikbaar maken voor congestiemanagement van de netbeheerders, voor minimaal 4 uur continu en op elk moment beschikbaar.
Voorbeelden van congestieverzachters:

- Batterijen
- Dieselaggregaten en gasgeneratoren
- Flexibele productieprocessen (bijvoorbeeld koelhuizen)

We ontkomen waarschijnlijk niet aan de inzet van congestieverzachters in Onderstation Culemborg-gebied voor de continuïteit van de stad. De inzet van congestieverzachters kan achter de meter, voor de meter op gebiedsniveau zoals binnen een energiehub of zelfs op Onderstation Culemborg-niveau. Samen met Liander zoeken we naar de beste oplossingen voor het gebied en waar en door wie de congestieverzachters het beste ingezet kunnen worden.

In dit sleutelproject wordt een congestieverzachter in de vorm van een gasturbine gezien als een tijdelijke voorziening onder het motto ‘grijs voor meer groen’. Lokale opwek uit zon en wind wordt in het nieuwe kader niet gezien als congestieverzachters. Echter, er kan met lokale opwek in combinatie met batterijen, warmte- en koudeopslag (wko) en regelbaar vermogen een configuratie gemaakt worden die 365 dagen per jaar vermogen op vraag aan het net kan leveren en daarmee ook veel duurzamer is dan 100% op gas te stoken. Deze combinatie kan een structurele lokale bijdrage leveren aan het oplossen van congestie. Deze combinaties worden meegenomen in de verkenning met Liander.

Voor dit sleutelproject zoeken we de samenwerking met Liander, de regio, onze lokale partners en via hen ook Energie Samen Rivierenland.

3.5. Slim Laden

Het laden van Elektrische Vervoermiddelen (hierna EV) vraagt veel transportvermogen. Het laden op piekmomenten moet dan ook zoveel mogelijk worden vermeden om de capaciteit van Onderstation Culemborg te sparen.

Ontwikkelingen

- Binnen het nieuwe prioriteringskader vallen laadpalen in categorie 4, zolang er congestie is in Culemborg zullen deze waarschijnlijk geen aansluiting krijgen.
- Bestaande en aankomende wetten en regels (o.a. EPBD IV) stellen eisen aan het aantal laadpunten per parkeervakken. Dit botst met netcongestie.
- Vanaf 2030 moeten volgens EU-regels alle laadpalen bi-directioneel – twee kanten op - kunnen werken. Meerdere EV-modellen zijn en worden technisch voorbereid via de CCS-Standaard en het protocol ISO 15118-20.
- In Culemborg is gekozen voor een zogenaamd open marktmodel bij het plaatsen van laadpalen in de publieke ruimte. In deze oude concessies met de exploitanten is netbewust laden niet meegenomen.

- Helaas zijn er op dit moment nog te veel belemmeringen in wetten en regels om bi-directioneel laden zonder pilotstatus door te kunnen voeren. Er moet onder andere dubbele energiebelasting betaald worden waardoor er geen businesscase is.
- Mede door de hoge prijzen van lokaal laden in combinatie met het afschaffen van salderen vragen steeds meer huishoudens met een elektrische auto maar zonder eigen oprit de gemeente om kabelgoten in de stoep toe te staan.
- In Nederland wordt gewerkt aan een actieplan om te komen tot:
    - De juiste juridische basis voor V2G (Vehicle to Grid) en V2H (Vehicle to Home) bij kleinverbruikers.
    - Aanpassen van wet- en regelgeving zodat teruglevering fiscaal en technisch mogelijk wordt.
    - Stimulering van pilots en opschaling van bi-directionele laadpunten.

  De verwachting is dat eind 2025 het juridisch-fiscaal plan en eerste beleidsvoorstellen worden opgeleverd en dat in 2026 de eerste beleidsmaatregelen worden geïmplementeerd en gaat men op zoek naar pilots en opschaling. Minister Hermans heeft onlangs de Kamer gemeld voor 2027 geen oplossing voor de dubbele energiebelasting te zien.

Uitdagingen voor de gemeente:

- Bestaande en nieuwe regelgeving botsten met netcongestie en het nieuwe prioriteringskader. Dit geeft in meerdere projecten uitdagingen.
- Voor bestaande concessies moet duidelijk worden hoe slim-/ netbewust laden kan worden ingevoerd. Voor nieuwe concessies moet nieuw beleid ontwikkeld worden en voor huishoudens zonder eigen oprit moet een oplossing gevonden worden die bijdraagt aan een meer gelijk speelveld maar ook netbewust laden stimuleert. Dit alles toekomstbestendig.
- Mogelijk dat structurele netcongestie ertoe leidt dat het hele model voor laden in de gemeente herzien moet worden.

Acties/ projecten:

- Onderzoeken of en hoe piekverbruik binnen bestaande overeenkomsten kan worden aangepakt.
- Het ontwikkelen van toekomstbestendig beleid voor nieuwe laadvoorzieningen inclusief het vinden van een toekomstbestendige oplossing voor bewoners zonder eigen oprit. De benodigde kennis en ervaring hiervoor op te doen via een sleutelproject ‘Slim laden voor iedereen’.
- Een impactanalyse uit te voeren op alle projecten die volgens de wetgeving en regels laadpunten moeten plaatsen maar die vanwege netcongestie niet krijgen. En aan de hand hiervan een plan van aanpak maken.

Sleutelproject slim laden voor iedereen: (Uitvoering raadsmotie M5 d.d. 3-7-2025)
In dit sleutelproject onderzoeken we de mogelijkheden voor het realiseren van een project naar voorbeeld uit de gemeente Utrecht waar deelauto’s ingezet worden als rijdende buurtbatterij. Om dit project ook fysiek te kunnen realiseren is een pilotstatus nodig. Zie de hiervoor genoemde problematiek rondom dubbele energiebelasting. We combineren dit project met het onderzoek naar de mogelijkheden voor energiedelen via een energiegemeenschap waardoor wellicht huishoudens zonder eigen oprit toch hun eigen opgewekte zonnestroom kunnen laden zonder dat er een directe fysieke verbinding tot stand gebracht moet worden.

4 Organisatie en governance

We kiezen voor een programmatische aanpak. Het voorlopige programmateam wordt gevormd door de programmamanager, extern adviseur, projectleiders van de verschillende thema's. De projectleiders zijn hierbij de contactpersonen voor de partners in de stad. Het bestuurlijk opdrachtgeverschap is belegd bij wethouder Bijvoet en het ambtelijk opdrachtgeverschap ligt bij de directeur Ruimte.

5 Financiën en middelen

De uitvoering van dit plan 2026 wordt gedekt vanuit CDOKE, reserve Energietransitie en financiën uit de RegioDeal. We zijn ons ervan bewust dat de uitvoering van de projecten meer middelen zullen vragen. Onderdeel van ons plan van aanpak is dan ook het verwerven van financiële middelen via subsidies of anders. Bijvoorbeeld met de inzet van RegioDeal middelen in samenwerking met de regiogemeenten wordt gezocht naar efficiënt gebruik van middelen, inzet ambtelijke capaciteit en gedeelde inzet van noodzakelijke externe expertise
De benodigde middelen voor uitvoering van het programma energiesysteem worden meegenomen in de begroting 2027 en verder.

6 Risico’s en beheersmaatregelen

Risico’s zijn onder andere technische haalbaarheid, financiële dekking en bestuurlijke besluitvorming. Beheersmaatregelen omvatten fasering, monitoring en stakeholdermanagement.

Onderwerp	Risico	Beheersmaatregel
Directe stop op aansluitingen door TenneT of Liander.	Nieuwbouw en andere projecten gaan niet door.	Uitvoeren impact-analyse om exacte impact organisatie breed in kaart te brengen en hierop beheersmaatregelen te organiseren. Goede samenwerking met Liander vormen zodat beter geanticipeerd kan worden.
Stroomuitval, dan wel preventief door netbeheerder dan wel door overbelasting.	Des te langer de stroomuitval duurt, des te groter de impact. Liander: Wat gebeurt er als de stroom lang uitvalt?	OS Culemborg is volgens Liander nog geen ‘station at risk’ maar stroomuitval door storingen in kabels en trafo’s kan ook hier gebeuren. Liander: tips bij storingen. Bij de veiligheidsregio is langdurige stroomuitval een belangrijk aandachtspunt. “Veiligheidsregio’s moeten zich beter voorbereiden op grote en lange stroomuitval”
Toenemende druk op ambtelijke capaciteit.	Tekort aan personeel met kennis van netcongestie. Financieel risico door noodzakelijk extra inleen.	Samenwerking vormen in de regio, met partners in de stad en met Liander. Werken aan kennisdeling via eigen acties en via samenwerking in de regio. Sleutelprojecten in samenwerking organiseren en aantrekken van externe middelen zoals regiodeal middelen en subsidies.
Gemeenteraads-verkiezingen	Uitgestelde besluitvorming waardoor projecten kunnen vertragen.	Zoveel mogelijk voortgang borgen door dit plan van aanpak.

7 Communicatie en participatie

Voor een omgevingsprogramma is het verplicht om aan te tonen op welke manier er invulling is gegeven aan participatie. We werken nauw samen met partners in de stad en regio om te komen tot projecten die zoveel mogelijk effectief en passend zijn. Dit levert mede de input voor het op te stellen omgevingsprogramma. Op deze manier zijn de partners in de stad betrokken bij het opstellen van het omgevingsprogramma. Voor de communicatie richting de verschillende doelgroepen is een communicatieplan opgesteld. Zie bijlage II.

8 Monitoring en evaluatie

De projecten worden regelmatig geëvalueerd om zo goed vinger aan de pols te houden en bij te sturen indien nodig. Daarnaast wordt er maandelijks aan de ambtelijk- en bestuurlijk opdrachtgever gerapporteerd, wordt het college elk kwartaal geïnformeerd en de raad halfjaarlijks.

9 Bijlagen

Bijlage I: Samenvatting nieuwe wetten, netcodes, prioriteringskader

Nieuwe Energiewet (vanaf 1 januari 2026)

- Vervangt de Elektriciteitswet 1998 en Gaswet 2000.
- Doelen: toekomstbestendig energiesysteem, flexibiliteit, verduurzaming, betere bescherming van consumenten.
- Belangrijkste wijzigingen:
    - Meer ruimte voor lokale opwek, opslag en energiedelen.
    - Nieuwe rolverdeling: systeembeheer i.p.v. netbeheer.
    - Dynamische energiecontracten verplicht voor leveranciers.
    - Datatoegang via slimme meters tot op kwartierniveau.
    - Geen aansluitplicht bij gebrek aan transportcapaciteit (relevant bij netcongestie).

Wet Collectieve Warmte

- Vervangt de Warmtewet 2014.
- Gemeenten krijgen regie over warmtenetten via zogeheten warmtekavels.
- Minimaal 50% publiek eigendom van warmtebedrijven verplicht.
- Tariefregulering op basis van werkelijke kosten (niet meer gekoppeld aan gasprijs).
- Kleine warmtenetten (<1500 aansluitingen) krijgen ruimte via ontheffingen.
- Doel: betaalbare, betrouwbare en duurzame collectieve warmtevoorziening.

Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie

- Doel: Gemeenten juridisch en beleidsmatig in staat stellen om regie te voeren in de warmtetransitie.
- Belangrijkste instrumenten:
    - Warmteprogramma: verplicht onderdeel van het omgevingsplan, elke 5 jaar te actualiseren.
    - Aanwijsbevoegdheid: gemeenten kunnen gebieden aanwijzen die binnen een termijn aardgasvrij worden.
    - Verplichte participatie: bewoners en stakeholders moeten betrokken worden bij het warmteprogramma.
- Status: Aangenomen door de Eerste Kamer, inwerkingtreding per 1 januari 2026.

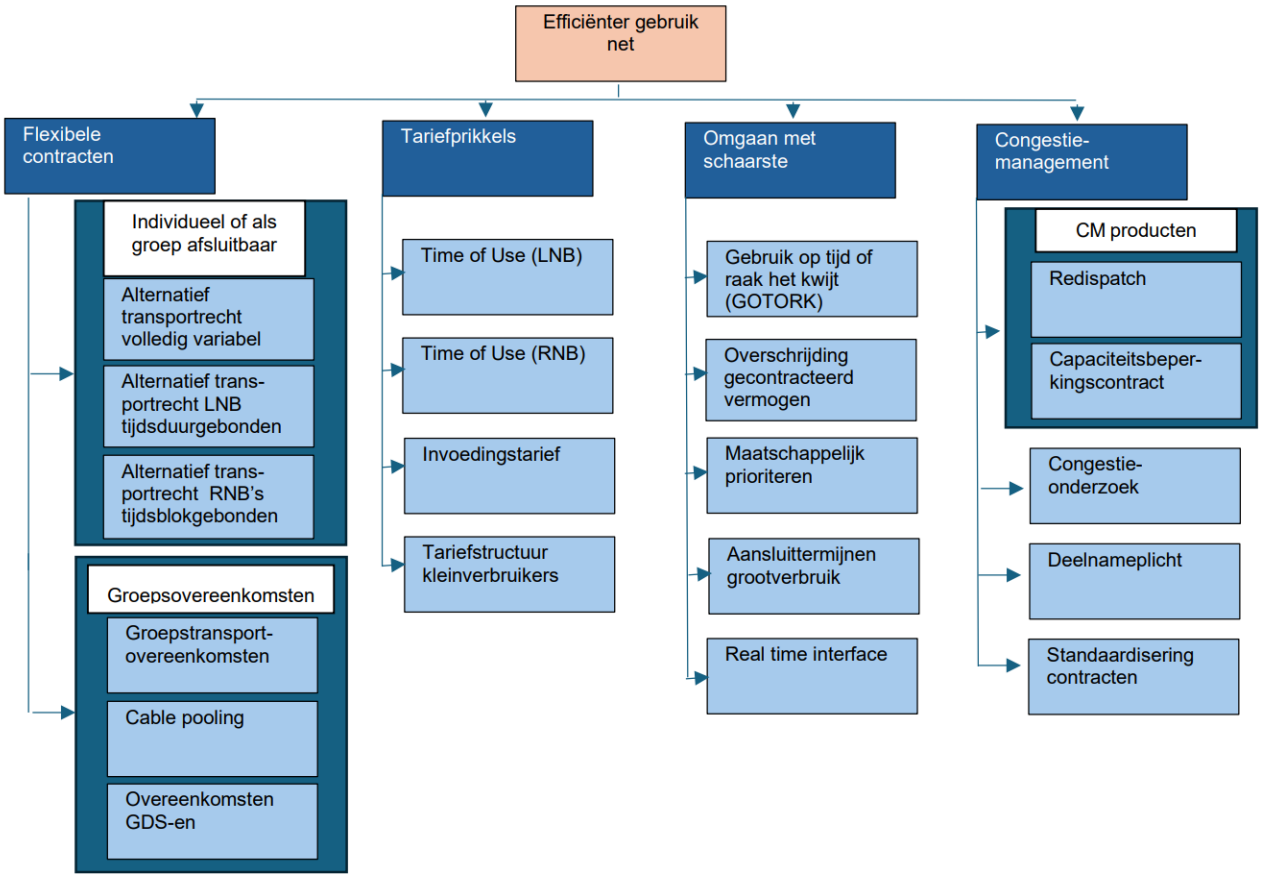
Ontwerp Besluit Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie

- Doel: Uitwerking van de WGIW via een Algemene Maatregel van Bestuur.
- Inhoud:
    - Procedurele eisen voor het aanwijzen van gebieden
    - Eisen aan het warmteprogramma (inhoud, participatie, onderbouwing)
    - Verhouding tot het omgevingsplan en andere ruimtelijke instrumenten.
- Status: Ontwerpbesluit gepubliceerd, voorhangprocedure 7 juli jl. Beoogde inwerkingtreding 1 januari 2026.

Prioriteringskader Netcongestie (ACM, per 1 januari 2026)

- Nieuwe versie na vernietiging van het oude kader door de rechter.
- Vier categorieën:
    1. Congestieverzachters (flexibele gebruikers).
    2. Veiligheid (ziekenhuizen, politie, drinkwater).
    3. Basisbehoeften (onderwijs, wonen, OV).
    4. Overig.
- Toepassing: bepaalt volgorde op wachtlijsten bij netcongestie.
- Geen extra capaciteit, alleen herverdeling van toegang.

Dit kader is onderdeel van een groter pallet aan congestiemaatregelen. Voor details zie hieronder het schema.

De genoemde maatregelen zijn deels al in werking, en deels in voorbereiding. Naast deze maatregelen blijft ACM op tal van vlakken bezig om te onderzoeken of er aanvullende mogelijkheden zijn om op effectieve wijze netcongestie te bestrijden. Hiervoor lopen diverse verkenningen en experimenten.

Bijlage II: Communicatiestrategie netcongestie gemeente Culemborg

Context

Netcongestie betekent letterlijk file op het elektriciteitsnet. Deze file ontstaat doordat er op een bepaald moment meer vraag naar of aanbod van elektriciteit is dan het netwerk (kabels, transformatoren en aansluitpunten) aankan. Daardoor raakt het net tijdelijk 'vol'.

De oorzaak van het volle elektriciteitsnet is de mismatch tussen de toenemende vraag (bijvoorbeeld elektrische auto's, elektrificering, nieuwe bedrijven) naar en aanbod (bijvoorbeeld zonne- en windparken) van energie. De vraag naar elektriciteit loopt niet gelijk met het aanbod. Dat kan leiden tot een te grote vraag of een te groot aanbod.

Het elektriciteitsnet is niet snel genoeg uitgebreid om dit allemaal tegelijk te verwerken. Het gevolg hiervan is dat bedrijven geen nieuwe aansluiting of verzwaring van hun aansluiting kunnen krijgen, zij komen op een wachtlijst. Voor bepaalde kleinverbruikers met een hogere behoefte geldt dat hetzelfde. Per 1 januari 2026 komen ook hun aanvragen op een wachtlijst. Daarnaast kan het voorkomen dat stroomproducenten soms geen energie terug kunnen leveren omdat er geen capaciteit op het net is. In sommige gevallen kan dit leiden tot spanningsproblemen of afschakeling.

Netcongestie in Culemborg

Het onderstation (OS) in Culemborg heeft te weinig capaciteit om de groei van stroomgebruik richting 2035 op te vangen. Dat kan vanaf 2026 tot strengere maatregelen van Liander leiden. Het onderstation en bepaalde grotere elektriciteitskabels moeten verzwaard worden. Dit duurt tot minimaal 2035. Ook voor de huidige grote elektriciteitskabels geldt dat de capaciteit schaars is en schaarser wordt. De toename van de schaarste vergoot de kans op extra maatregelen door Liander. Het is lastig te voorspellen wanneer het station echt vol raakt, dit hangt van veel factoren af. Ook is nog niet duidelijk hoeveel ruimte er is op de grotere elektriciteitslijnen die boven dit station liggen. Pas na een verzwaring wordt dat duidelijk.

Niet alleen op het grote net, maar ook op de lagere delen van het netwerk ontstaan steeds meer knelpunten. Dit legt veel druk op Liander. Voor nieuwe aansluitingen lopen de wachttijden inmiddels op tot twee tot vijf jaar. Zodra de grens van het onderstation Culemborg bijna bereikt is, moet Liander maatregelen nemen om overbelasting te voorkomen. Dat kan betekenen dat er tijdelijk geen nieuwe aansluitingen meer worden toegestaan of dat Liander nog meer beperkingen oplegt.

Daarnaast kijkt de jaarlijkse winterpiekmeting van TenneT naar de capaciteit van de huidige kabels en transformatoren. Als die te schaars wordt, dan kan ook TenneT extra maatregelen – zoals een aansluitstop – doorvoeren. Projecten mét een toezegging dat ze een aansluiting krijgen, kunnen te maken krijgen met vertraging in de uitvoering door Liander. Dat komt door tekort aan vakmensen en materialen bij Liander, die de aansluitingen realiseert.

Gevolgen & risico's

Netcongestie kent in Culemborg verschillende gevolgen en risico's op verschillende terreinen:

Ondernemers/ bedrijven

- Er is een wachttijd van 10 tot 12 jaar voor nieuwe of het verzwaren van bestaande aansluitingen
- dit geldt ook voor kleinverbruik (MKB);
- bedrijven met een aansluiting groter dan 1 MW moeten mogelijk verplicht een flexibel contract vanuit de netbeheerder;
- er zijn toekomstige risico's op stroomuitval en problemen met de frequentie;

- het is nodig om zelf te investeren achter de meter.

Bewoners
- De energiekosten kunnen stijgen;
- de vaste netkosten stijgen in 2026 naar € 471 per jaar; richting 2040 kan dit oplopen tot € 1.100;
- er zijn risico's op stroomuitval en problemen met de frequentie;
- er komen dynamische tarieven;
- er zijn lange wachttijden voor aansluitingen;
- voor mensen die van een 1 fase- naar een 3 fase-aansluiting willen kan de wachttijd oplopen (deze verandering kan nodig zijn als je op inductie gaat koken en een warmtepomp hebt);
- steeds meer investeren in slimme apparaten;
- gedrag aanpassen.

Mobiliteit
- Voor huidige laadinfra wordt onderzocht of een flexibel aanbod verplicht wordt;
- voor toekomstige laadinfra ontstaan lange wachttijden voor een aansluiting;
- slim laden zorgt voor een hogere investering, maar mogelijk tot lagere kosten.

Communicatiedoelen

Netcongestie is een maatschappelijk en politiek actueel thema, waaromtrent allerlei meningen en beeldvorming bestaan. Om dit zoveel mogelijk te stroomlijnen informeren we de doelgroepen tijdig en feitelijk. De communicatiedoelstellingen zijn:
- Informeren: inwoners, ondernemers/ bedrijven en maatschappelijke organisaties weten wat netcongestie is, welke activiteiten er ondernomen worden en wat men zelf kan doen.
- Bewustwording creëren: inwoners, ondernemers/ bedrijven en maatschappelijke organisaties weten welke gevolgen netcongestie kan hebben, wat de risico's zijn en wat men zelf kan doen.
- Draagvlak creëren: inwoners, ondernemers/ bedrijven en maatschappelijke organisaties begrijpen waarom maatregelen nodig zijn en staan neutraal of positief tegenover deze maatregelen.
- Bieden van handelingsperspectief: inwoners, ondernemers/ bedrijven en maatschappelijke organisaties ontvangen concrete tips en mogelijkheden om slimmer met energie om te gaan.
- Samenwerking: partners en lokale partijen stimuleren om samen oplossingen te zoeken en initiatieven te starten. We bevorderen samenwerking met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- Gedragsverandering stimuleren: inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties staan ervoor open om bijvoorbeeld slim met energiegebruik om te gaan, energie te besparen, piekmomenten te spreiden, et cetera en handelen hier ook naar.

Strategie & rol

Om onze communicatiedoelen te bereiken, hanteren wij een aanpak die aansluit bij zowel onze organisatiedoelen als de behoeften van onze doelgroepen. Onze strategie is erop gericht om niet alleen informatie te delen, maar ook bewustwording en uiteindelijk een gedragsverandering te creëren.

Aanpak

Wij kiezen voor een combinatie van informeren en activeren. Informeren, om onze doelgroepen helder, tijdig en transparant op de hoogte te houden van ontwikkelingen. Activeren, door doelgroepen te stimuleren tot deelname en samenwerking, zodat zij zelf een actieve rol kunnen spelen in de realisatie van onze doelstellingen.

Rol

In onze communicatie nemen wij een faciliterende en ondersteunende rol in. Faciliterend, omdat we doelgroepen willen betrekken, ruimte geven voor samenwerking en kanalen bieden om inbreng te delen. We zijn ondersteunend aan Liander. Dat betekent dat Liander de leidende rol heeft en wij hen helpen bij het overbrengen van de boodschap en waar mogelijk bedrijven en inwoners activeren anders met het gebruik van energie om te gaan. We stemmen belangrijke (kern)boodschappen en besluiten onderling af en zorgen ervoor dat de kerninformatie eenduidig en betrouwbaar is.
Voor programma's of projecten waarin de gemeente de regie heeft of (mede)initiatiefnemer is, nemen we ook op het gebied van communicatie de regierol in. Een voorbeeld hiervan is het energieproject op Pavijen of de ontwikkelingen met betrekking tot het Stationskwartier.

Toon
De toon van onze communicatie is:

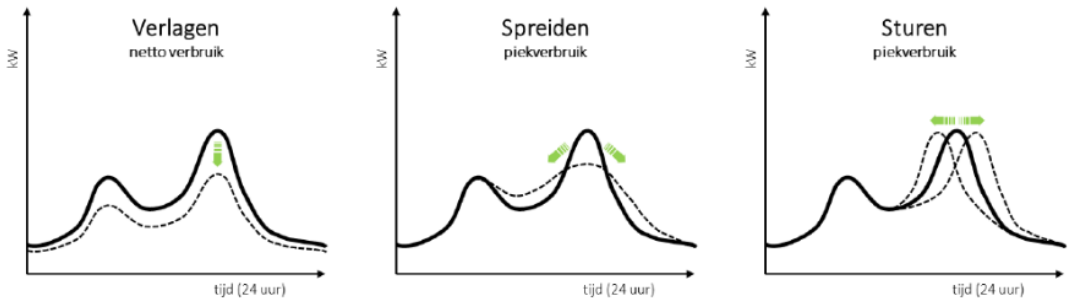
- duidelijk en in begrijpelijke taal (B1);
- transparant over beperkingen en oplossingen;
- betrouwbaar en professioneel.

Kernboodschap
Netcongestie betekent letterlijk file op het elektriciteitsnet. De oorzaak hiervan ligt in de mismatch tussen de groeiende vraag naar energie – door bijvoorbeeld elektrische auto's, elektrificering en nieuwe bedrijven – en het beschikbare aanbod van duurzame bronnen zoals zon en wind. De vraag naar elektriciteit loopt niet altijd gelijk met het moment waarop energie wordt opgewekt. Daardoor kan er op sommige momenten een tekort ontstaan, en op andere juist een overschot aan elektriciteit.

De vraag naar elektriciteit neemt toe doordat we bijvoorbeeld steeds vaker stroom gebruiken in plaats van gas, olie of kolen. Ook gebruiken we op piekmomenten steeds méér energie. Het aanbod van energie neemt toe, doordat we steeds meer energie opwekken met bijvoorbeeld zonnepanelen en windmolens. Het bestaande net is niet berekend op deze toename van vraag en aanbod en zo ontstaat er een file op het net.

Een vol elektriciteitsnet kan de komende jaren leiden tot stroomproblemen of -uitval. Om dit zoveel mogelijk voor te zijn, werken beheerder van het hoogspanningsnet TenneT en regionaal netbeheerder Liander aan het verbeteren van het netwerk. Liander vervangt de komende tien jaar de huidige kabels en plaatsen transformatorhuisjes bij. Ook moet Liander het onderstation in Culemborg uitbreiden. Hierdoor lopen de wachttijden voor nieuwe of het verzwaren van huidige aansluitingen op. Dat geldt voor zowel particulieren als bedrijven. Daarnaast kan het voorkomen dat stroomproducenten soms geen energie terug kunnen leveren omdat er geen capaciteit op het net is. In sommige gevallen kan dit leiden tot spanningsproblemen of afschakeling. Liander stelt alles in het werk om dat te voorkomen.

Oplossingen zijn het verlagen van het energieverbruik, het spreiden van energieverbruik - bijvoorbeeld door het vermijden van de piekmomenten - of het bouwen van huizen waarbij de belasting tot in zekere mate stuurbaar is.

Figuur 1: Effect van netbewust bouwen op het verbruiksprofiel van woningen.

Een andere mogelijkheid zijn initiatieven die extra stroom kunnen opwekken én opslaan. Netbeheerder Liander is daarover met partijen in gesprek.

Meehelpen om netcongestie te verminderen? Kijk op www.zetookdeknopom.nl.

Doelgroepen

Voor de communicatie omtrent netcongestie onderscheiden we in ieder geval de volgende doelgroepen:

- Gemeenteraad

We informeren de gemeenteraad tijdig en feitelijk. Dat doen we omdat netcongestie complexe materie en een langdurig uitdaging is. Op deze manier zorgen we ervoor dat de raad gedegen adviezen en/ of besluiten kan nemen op dit thema.

- Inwoners

Inwoners, huishoudens en bewonersinitiatieven kunnen zijn onmisbaar bij het omgaan met netcongestie. We informeren hen, waarmee we in ieder geval bewustwording en draagvlak creëren. Het einddoel is gedragsverandering.

- Ondernemers/ bedrijven

Hieronder verstaan we alle typen ondernemingen die we in Culemborg hebben. Van grootverbruikers tot zzp'ers, maar ook MKB en detailhandel.

- Maatschappelijke organisaties

Hiermee bedoelen we organisaties op het gebied van bijvoorbeeld zorg en welzijn, onderwijs, sport, maar ook cultuur, goede doelen en stichtingen.

- Partners

Onze partners zijn onmisbaar in dit traject. Denk hierbij aan Liander, TenneT, (lokale) energiecoöperaties, woningcorporaties, KCB. Het aangaan of verstevigen van samenwerkingen levert een substantiële bijdrage aan de oplossing.

- Buurgemeentes

We zoeken/ intensiveren samenwerkingen met de buurgemeentes/ de regio waar het gaat om communicatie. Daarbij hebben we speciale aandacht voor de gemeentes Buren en West Betuwe.

- Interne organisatie

We informeren de interne, ambtelijke organisatie op verschillende manieren netcongestie. Het is belangrijk dat zij op de hoogte zijn, aangezien zij tot de eerstelijns ambassadeurs behoren. Daarnaast communiceren we met andere relevante beleidsvelden.

Communicatiematrix

Doelgroep	Doel	Middel/Kanaal	Tijd
Gemeenteraad	• Informeren	• Informatienotitie • Dagpost • Beeldvormende avond	
Inwoners	• Informeren • Bewustwording • Draagvlak • Handelingsperspectief • Gedragsverandering	• Website • Social media • Culemborg Duurzaam • Lokale media • Regionale media • Interview wethouder • Persberichten • Q&A	
Ondernemers/ bedrijven	• Informeren • Bewustwording • Draagvlak • Handelingsperspectief • Gedragsverandering	• Website • KCB-magazine • Direct contact 1-op-1 • (Participeren in) ondernemersbijeenkomsten • Energieprogramma Pavijen	
Maatschappelijke organisaties	• Informeren • Bewustwording • Draagvlak • Handelingsperspectief • Gedragsverandering	• Website • Direct contact 1-op-1 • (Participeren in) bijeenkomsten	
Partners	• Samenwerking	• Direct contact 1-op-1 • Bijeenkomsten	
Buurgemeentes	• Samenwerking	• Regionale overleggen • Direct contact 1-op-1 • Bijeenkomsten	
Interne organisatie	• Informeren • Bewustwording	• Afstemming relevante beleidsvelden • Jip • Zeepkist	

Bijlage III: Actie & projectenoverzicht aanpak netcongestie

Rood = sleutelproject

Thema	Subthema	Activiteit	Partners
Buurtaanpak		Buurtaanpak in Goilberdingen Oost	Liander
		Samenwerking met Liander vormen voor 1e wijk	
		Kennisontwikkeling intern en partners	
		Doorvoeren nieuwe werkwijzen	
Wonen	Nieuwbouw	Impactanalyse nieuwe regels op projectenportefeuille	
		Kennisontwikkeling intern en partners	
		Doorvoeren nieuwe werkwijzen en waar nodig aanpassen beleid VTH	
		Buurtbudget Stationskwartier	Liander
	Bestaande bouw	Evaluatie TVW en analyse LT ready	
		Kennisontwikkeling intern en partners	
		Doorvoeren nieuwe werkwijzen, inzet SPUK gelden/ NIP en informatie verstrekken	VrijstadEnergie
		Energiegemeenschap	
	Netbewust bouwen	Projectportfolio doornemen	
	Warmte	Verder invullen verplichtingen warmteprogramma	
		Kennisontwikkeling intern en partners	KleurrijkWonen, Warm-Westerkwartier, WarmMolen-Dijkzicht
		Komen tot werkafspraken Kleurrijk wonen - WarmMolendijkzicht en Warm Westerkwartier	KleurrijkWonen, Warm-Westerkwartier, WarmMolen-Dijkzicht
		Combinatie maken met energiegemeenschap	
Werken	Pavijen - Binnenstad - Buitengebied	Impactanalyse met beide ondernemersverenigingen	KCB, CCC
		Kennisontwikkeling intern en partners	
		Doorwerken resultaten impactanalyse naar vervolgacties	
		Energiehub Pavijen	KCB
Slim laden		Onderzoek naar congestie-management mogelijkheden huidige contracten	
		Kennisontwikkeling intern en partners	
		Ontwikkelen toekomstbestendig beleid	
		Slim laden voor iedereen	
Decentrale oplossingen		Onderzoek naar rolneming gemeente	
		Kennisontwikkeling intern en partners	
		Doorvoeren nieuwe werkwijzen en waar nodig aanpassen beleid VTH	

		Decentrale energiecombinatie	
Organisatie		Programmatisch werken doorvoeren	
		Kennisontwikkeling intern en partners	
		Samenwerking Liander - regio en buurtgemeenten vormen	Liander, Buren, West-Betuwe
		In proces rekening houden met gemeenteraadsverkiezingen	